

Weidevogels binnen het provinciale meetnet in Gelderland in 2012

Vincent de Boer &
Roy Slaterus

Sovon-rapport 2012/48

Weidevogels binnen het provinciale meetnet in Gelderland in 2012

Vincent de Boer & Roy Slaterus

Sovon-rapport 2012/48
Dit rapport is samengesteld in opdracht
van de Provincie Gelderland

provincie
GELDERLAND

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2012

Dit rapport is samengesteld in opdracht van de Provincie Gelderland

Illustraties omslag: Peter Eekelder

Wijze van citeren: de Boer V. & Slaterus R. 2012. Weidevogels binnen het provinciale meetnet in Gelderland in 2012. Sovon-rapport 2012/48. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Inhoud

Dankwoord	4
1. Inleiding	5
2. Werkwijze	7
2.1. Doelstelling	7
2.2. Werkwijze	7
2.3. Interpretatie en verwerking van gegevens	7
2.4. Weer	8
3. Resultaten 2012	11
3.1. Resultaten Gelderland 2012	11
3.2. Resultaten per fysisch geografische regio in 2012	11
3.3. Soortbesprekingen 2012	12
4. Trends 1997-2012	17
4.1. Provinciale indexen per soort	17
4.2. Trends per soort per fysisch geografische regio	18
Literatuur	23
Bijlagen	
Bijlage 1. Onderzochte soorten	
Bijlage 2. Soortkaarten primaire weidevogels 2012 per fysisch geografische regio	
Bijlage 3. Telgebiednummers en namen onderzocht in 2012	

Dankwoord

Bij de totstandkoming van dit rapport en de uitvoering van het veldwerk dat daaraan ten grondslag lag, waren verschillende mensen betrokken. Namens de Provincie Gelderland leverde Robbert Wolf een belangrijke bijdrage aan de projectorganisatie. Tevens voorzag hij een conceptversie van dit rapport van commentaar. Het veldwerk werd uitgevoerd door Sovon-medewerkers Vincent de Boer, Frank Majoor

(Gelderse Poort), Willem van Manen en Jan Schoppers. De begeleiding vanuit Sovon was in handen van Roy Slaterus. Dries Oomen, Lara Marx en Dirk Zoetebier (Sovon) hielpen bij het maken van het kaartmateriaal, het digitaliseren van de gegevens en de analyse. Zij worden allen hartelijk bedankt voor hun bijdragen.

1. Inleiding

Sinds 1995 worden jaarlijks broedvogelinventarisaties verricht in Gelderland binnen het provinciale meetnet – thans onderdeel van het Landelijk Meetnet Weidevogels binnen het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) – gericht op monitoring van weidevogels. Doel van het meetnet is voor de verschillende fysisch geografische regio's binnen Gelderland inzicht te verschaffen in ontwikkelingen in aantal en verspreiding van kenmerkende broedvogelsoorten van cultuurland. Het gaat om de regio's met laagveen en klei-op-veen (Randmeerkust en deel Gelderse Vallei), rivierklei binnendijks (kommen en polders in stroomgebied van Maas en Rijntakken), het winterbed van Maas en Rijntakken (uiterwaarden van Maas, Waal, Rijn en IJssel) en de zandgronden in Gelderse Vallei en Achterhoek. Hiertoe is een selectie van telgebieden begrensd – landschappelijke eenheden van 120-150 ha – die jaarlijks of met een interval van een of meerdere jaren werden onderzocht. Sovon is sinds 1999 partner bij de invulling van het meetnet en bij de uitvoering van het veldwerk.

Het uitgangspunt van de provincie is dat de gegevens van de telgebieden naast hun primair signalerende functie ook kunnen worden aangewend ten behoeve van:

- effectmonitoring (ook in NEM-kader)
- effectmonitoring en sturing i.k.v. Collectief Weidevogelbeheer (onderdeel van SNL)

In 2011 is opnieuw gekeken naar de selectie van telgebieden en is nagegaan welke in aanmerking komen voor een frequente (jaarlijkse) inventarisatie, welke voor een minder frequente en welke in het verleden slechts incidenteel zijn onderzocht en nu buiten beschouwing kunnen worden gelaten. Het belang van de telgebieden voor weidevogels speelt hierbij een rol; van de belangrijkste weidevogelgebieden is

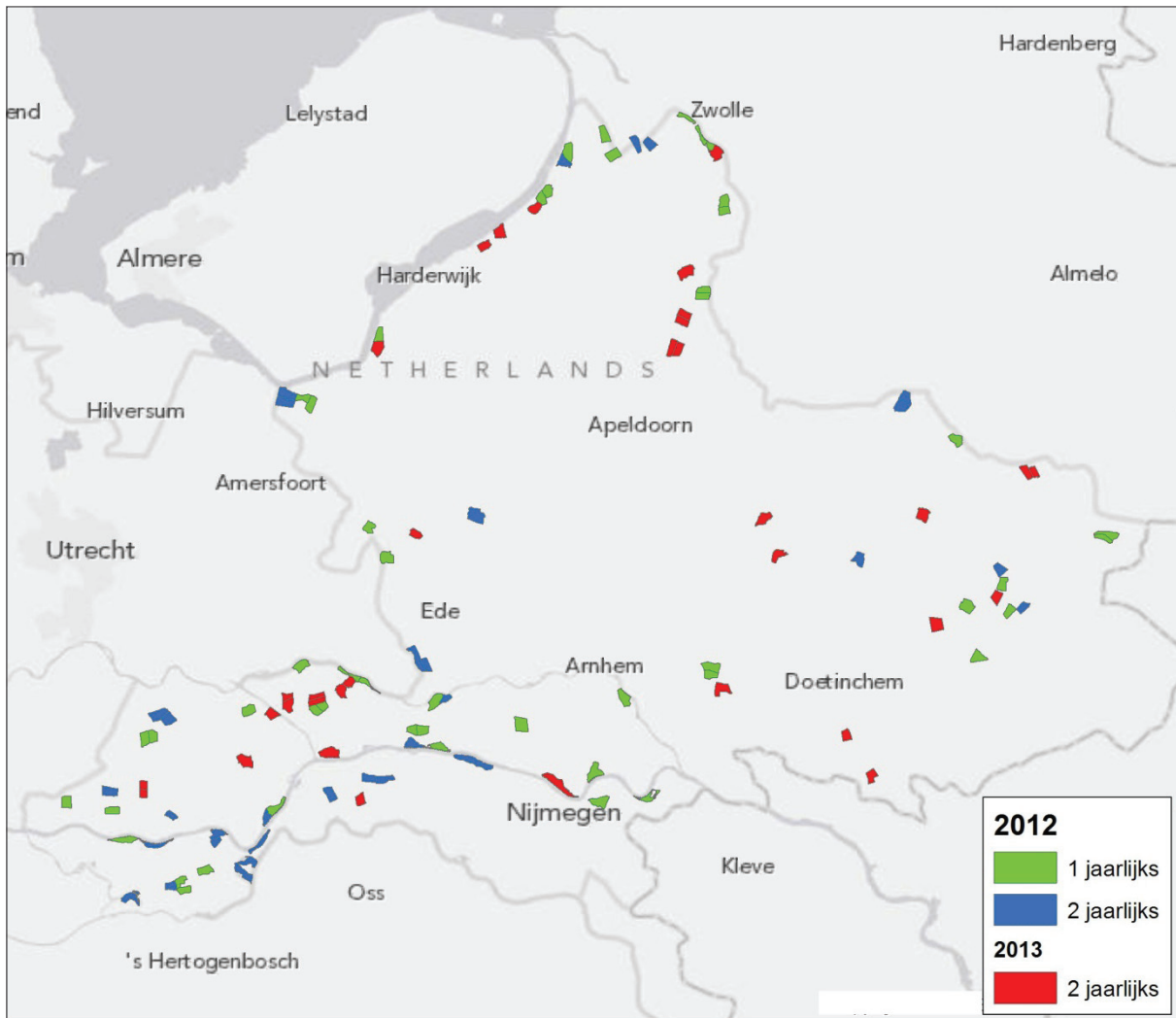
een frequente, liefst jaarlijkse inventarisatie gewenst. Bij de bepaling van de selectie is voorts gelet op de ruimtelijke verdeling, met voldoende dekking over de verschillende regio's. Op basis hiervan werd voorgesteld om 50 telgebieden jaarlijks te inventariseren en 68 telgebieden tweejaarlijks. Dat betekent jaarlijks een steekproef van 84 telgebieden (in totaal ca 10.000 ha).

In het voorjaar van 2012 is volgens de hierboven beschreven opzet veldwerk verricht in 84 telgebieden. De namen, nummers en fysisch-geografische regio's van deze in 2012 onderzochte telgebieden zijn opgenomen in bijlage 3. In dit rapport worden de resultaten van dit veldwerk vastgelegd en worden de belangrijkste bevindingen beschreven. Daarbij is gebruik gemaakt van de uitgebreide dataset die in de loop der jaren is opgebouwd. In figuur 1.1. worden de telgebieden die in 2012 zijn geïnventariseerd op kaart weergegeven, evenals de proefvlakken die op de planning staan om in 2013 onderzocht te worden. In hoofdstuk 2 worden de werkwijze in het veld, de interpretatie van de gegevens en de weersomstandigheden gedurende het voorjaar van 2012 beschreven. De resultaten van de inventarisatie in 2012 worden besproken in hoofdstuk 3, zowel per fysisch geografische regio als per soort. In hoofdstuk 4 worden aan de hand van resultaten vanaf 1997 de provinciale trends per soortgroep en de trends per soort in de vier verschillende fysisch-geografische regio's op een rij gezet.

De onderzochte soorten (weidevogellijst) zijn aangegeven in bijlage 1. In bijlage 2 zijn de soortkaarten van de in 2012 uitgevoerde kartering weergegeven per fysisch geografische regio. Hier zijn tevens de nummers van de telgebieden te vinden.

Tabel 1. Aantal weidevogelproefvlakken in Gelderland per fysisch-geografische regio.

Regio	Jaarlijks	Tweejaarlijks	Totaal
Laagveen Noord (Randmeerkust)	8	9	17
Rivieren binnendijks	20	32	52
Rivieren buitendijks	13	12	25
Hoge zandgronden (Gelderse Vallei & Achterhoek)	9	15	24
totaal	50	68	118

Figuur 1.1. Ligging telgebieden Weidevogelmeetnet Gelderland.

2. Werkwijze

2.1. Doelstelling

Het doel van de inventarisatie is het verzamelen van informatie over de verspreiding, aantallen, soorten-samenstelling en ontwikkeling van de weidevogelpopulatie in Gelderland door middel van steekproefgebieden. Een lijst van de onderzochte soorten wordt gegeven in bijlage 1.

2.2. Werkwijze

Tijdens de broedvogelinventarisatie is de uitgebreide territoriumkartering toegepast, conform de normen die zijn vastgelegd in de handleiding van het Broedvogel Monitoring Project Weidevogels (BMP-W) (van Dijk & Boele 2011). Net als in eerdere jaren werden aan elk telgebied vier bezoeken gebracht, in vier rondes verspreid over het broedseizoen. In totaal zijn in 2012 84 telgebieden onderzocht. In alle gebieden werden de 45 soorten van de weidevogellijst onderzocht (zie bijlage 1), maar in enkele gebieden werden extra soorten ‘meegenomen’:

- In totaal 62 telgebieden werden uitsluitend onderzocht op de 45 soorten van de weidevogellijst (zie bijlage 1).
- In 19 buitendijkse proefvlakken in het rivierengebied werd, in navolging op eerdere jaren, een uitgebreide lijst van broedvogels geteld. Alleen 15 algemene broedvogels ontbreken op deze lijst. Dit betreft Wilde Eend, Soepeend, Meerkoet, Houtduif, Winterkoning, Heggenmus, Roodborst, Merel, Zanglijster, Pimpelmees, Koolmees, Spreeuw, Huismus, Ringmus en Vink. Deze uitgebreide lijst geeft informatie over de ontwikkeling van de broedvogelbevolking en daaraan gekoppeld de vegetatie in uiterwaarden die anno 2012 (gedeeltelijk) als natuurgebied beheerd worden, zoals bijvoorbeeld 9108 Winssense Waarden en 9737 Gamerensche Waarden. Ook geeft dit informatie over het voorkomen van Natura2000-soorten binnen de daarvoor aangewezen gebieden; Uiterwaarden Waal, Uiterwaarden Nederrijn en Uiterwaarden IJssel.
- In drie proefvlakken (9625 Circul W, 9635 Ambtswaard Bommel, 9732 Erlecomse Waard) werd, aansluitend op het jaarlijks uitgevoerde broedvogelonderzoek in de hele Gelderse Poort, de ‘Gelderse Poortlijst’ aangehouden. Dit is een uitgebreide lijst met karakteristieke soorten voor

dit gebied, waaronder alle binnen het Natura2000-gebied aangewezen doelsoorten (Majoer, de Boer & van Diermen 2008).

De extra inspanningen die geleverd werden om deze extra soorten mee te nemen bleven beperkt. Het veldwerk is uitgevoerd in de periode tussen 16 maart en 4 juli 2012 en bestond uit vier bezoeken gedurende de dag, waarbij werd gezorgd dat er minstens één bezoek in de vroege ochtend werd gebracht. In vier gebieden (Maurikse Waard, Wolfswaard, Varikse Plaat, Stiftse Waard) werd een aanvullend nachtbezoek gebracht, met name gericht op het vaststellen van de schaarse en kwetsbare Kwartelkoning.

Tijdens elke bezoekenronde is rekening gehouden met welke soorten in die periode hun seizoenspiek hebben. Tijdens de eerste ronde lag bijvoorbeeld de nadruk op vroege weidevogels als Kievit en Grutto. In totaal werden in de 84 telgebieden 25.770 minuten (429 uur en 30 minuten) besteed aan het veldwerk. Uitgaande van 9.895 ha komt dit neer op gemiddeld bijna drie minuten per hectare (zie tabel 2).

Tabel 2. Tijdsbesteding aan veldwerk voor Weidevogelmeetnet Gelderland in 2012 (exclusief reistijd).

Periode	Uur veldwerk
16-30 maart	39 uur en 5 min
1-15 april	73 uur en 10 min
16-30 april	92 uur en 50 min
1-15 mei	63 uur en 55 min
16-31 mei	81 uur en 50 min
1-15 juni	37 uur en 35 min
16-30 juni	36 uur en 20 min
1-15 juli	2 uur en 25 min
totaal	429 uur en 30 min

2.3. Interpretatie en verwerking van gegevens

De veldwaarnemingen zijn genoteerd op kaarten (schaal 1:10.000). Na afloop van de tellingen zijn de gegevens ingevoerd in de online invoermodule van Sovon, waarmee de waarnemingen automatisch geclusterd worden tot territoria, conform de BMP-richtlijnen. Van elke soort is hierdoor direct een

territoriumkaart beschikbaar. Een groot voordeel van de online invoermodule is dat bewerkingen transparant en reproduceerbaar zijn. De werkwijze was verder zo veel mogelijk gelijk aan die in eerdere jaren ten behoeve van de vergelijkbaarheid. Bij zwanen, ganzen, roofvogels en kraaiachtigen is zoveel mogelijk uitgegaan van gevonden nesten of paren met kleine jongen.

De aantallen per telgebied zijn opgenomen in het Netwerk Ecologische Monitoring, onderdeel BMP-project. Op deze wijze zijn de gegevens ook toegankelijk in de NDFP. De territoriumstippen zijn zowel bij Sovon als bij de Provincie Gelderland gearchieveerd. Per stip zijn jaar, coördinaten, proefvlaknaam, soort en aantal vastgelegd.

2.4. Weer

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2012 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 3 zijn enkele variabelen samengevat.

Maart kan kort worden samengevat als zeer zacht, droog en zonnig en met hoge temperaturen. De gemiddelde landelijke temperatuur kwam met 8,3 °C op een gedeelte derde plaats. Eind maart werden in het zuiden van het land lokaal al temperaturen van boven de 20 °C gemeten. Gemiddeld over het land was maart met 19 mm neerslag een droge maand, tegenover een langjarig gemiddelde van 68 mm. In het noordoosten was de droogte het grootst. Op een aantal plaatsen viel daar slechts vijf mm neerslag. De meeste neerslag viel in het zuidenwesten. Het grootste deel van deze neerslagsom viel op 7 maart, daarna was het zo goed als droog. Maart was een zeer zonnige maand, met gemiddeld over het land 166 zonuren, tegen 125 normaal. In Zeeland werd de

zon het vaakst gezien. In het oosten scheen de zon het minst.

In **april** was het vrij koud, somber en nat. De gemiddelde landelijke temperatuur lag met 8,4 °C lager dan het langjarig gemiddelde van 9,2 °C, waarbij het nog regelmatig tot nachtvorst kwam. Pas aan het eind van de maand werd het warmer, met op 30 april de eerste warme dag (maximum temperatuur 20,0 °C of hoger) in De Bilt. April was ook een natte maand, met gemiddeld over het land 58 mm neerslag, tegen 42 mm normaal. Vaak ging het om lokale buien, niet zelden met onweer en hagel, waarbij de hoeveelheid neerslag van plaats tot plaats uiteenliep. De meeste neerslag viel in het zuidwesten. April was een sombere maand met gemiddeld over het land 146 zonuren, tegen 180 normaal. Zoals gebruikelijk in april was de zon langs de kust het meest te zien. In het midden van het land scheen de zon het minst.

Mei was een warme maand met een normale hoeveelheid neerslag en zon. De gemiddelde landelijke temperatuur was 14,5 °C, tegen 13,1 °C normaal. De maand begon somber en koel. Met in het oosten en zuiden lokaal nog nachtvorst. In de tweede helft van de maand werd het zonnig lenteweer. Op 22 mei werd de eerste zomerse dag (maximum temperatuur 25,0 °C of hoger) geregistreerd en op 23 mei werd het in het oosten lokaal al tropisch warm (maximum temperatuur 30,0 °C of hoger). Het aantal zonuren in mei kwam gemiddeld over het land uit op 219, tegen 213 normaal. De minst zonnige plaatsen bevonden zich in het midden van het land. Het meest zonning was het noorden. Gemiddeld over het land viel in mei 61 mm neerslag, precies gelijk aan het langjarige gemiddelde. De meeste neerslag viel tijdens de sombere dagen in het begin van de maand, terwijl buien aan het eind van de maand lokaal voor veel neerslag zorgden. Hierdoor liepen de neerslagcijfers sterk uiteen, de meeste neerslag viel in Volkel (114 mm) tegen 21 mm in Ell in Limburg.

In **juni** was het koel, gemiddeld over het land nat en vrij somber. De hele maand verliep wisselvalig en in de Bilt kwam geen enkele warme, droge en zonnige

Tabel 3. Enkele weersvariabelen (Nederlands gemiddelde) in de periode maart-juli 2012, op basis van gegevens van het KNMI. Ref staat voor de referentiewaarden (langjarig gemiddelde).

	gem. temp (°C)	ref	neerslag (mm)	ref	zonneshijn (%)	ref
Maart	8,3	6,2	20	67	45	33
April	8,4	9,2	48	42	29	42
Mei	14,5	13,1	84	62	43	43
Juni	14,9	15,6	91	66	32	39

dag voor (normaal telt juni zes van zulke dagen). De gemiddelde landelijke temperatuur was 14,9 °C, tegen een langjarig gemiddelde van 15,6 °C. De eerste dagen van de maand bleef de temperatuur ruim beneden het langjarige gemiddelde, met lokaal zelfs vorst aan de grond. Daarna steeg de temperatuur naar normale waarden. Juni was een natte maand met gemiddeld over het land 94 mm neerslag tegen 68 mm normaal. Door het vaak buiige karakter van de neerslag viel er vrijwel elke dag wel ergens regen

en waren de verschillen over het land groot. In het zuiden viel op een aantal plaatsen ruim 100 mm regen, lokaal tot 123 mm (Ell). In het midden en noorden viel soms niet meer dan 75 mm. Den Helder was met 53 mm het droogst. Landelijk scheen de zon gemiddeld 178 uren tegen 201 uren normaal. De zon was het meest te zien aan de kust in het Waddengebied. In het oosten van het land scheen de zon het minst; Deelen kwam niet verder dan 143 zonuren.

3. Resultaten 2012

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de inventarisatie gepresenteerd. Paragraaf 3.2 geeft de resultaten van 2012 weer voor heel Gelderland. In paragraaf 3.2 wordt per fysisch geografische regio binnen de provincie Gelderland een overzicht gegeven van de vastgestelde soorten en aantallen. In paragraaf 3.3 wordt vervolgens voor elke soort uit bijlage 1 een korte toelichting gegeven van de belangrijkste bevindingen.

3.1. Resultaten Gelderland 2012

In de 84 onderzochte telgebieden werden in het voorjaar van 2012 in totaal 6.082 territoria van 95 soorten vastgesteld. Hiervan betroffen 3.909 territoria soorten die op de 'weidevogellijst' staan (bijlage 1); in totaal waren dit 35 soorten. Daarnaast werden nog eens 2.173 territoria van 60 andere soorten gekarteerd (zie ook paragraaf 2.2). Deze soorten en aantallen worden in deze rapportage buiten beschouwing gelaten, maar zijn wel opgenomen in het BMP-project van Sovon en de archieven van de Provincie Gelderland.

De tien talrijkste onderzochte soorten van de weidevogellijst binnen de telgebieden van het meetnet waren in 2012 achtereenvolgens Kievit (877 territoria), Grutto (441), Grauwe Gans (332), Graspieper (287), Zwarte Kraai (200), Tureluur (198), Krakeend (195), Gele Kwikstaart (173), Kuifeend (170) en Scholekster (144).

Tabel 4. Aantallen en dichtheden van 11 primaire weidevogels in het Gelderse weidevogelmeetnet in 2012.

Soort	N 2012	Dichtheid (n/100ha)
Graspieper	287	2,9
Grutto	441	4,5
Kievit	877	8,9
Kuifeend	170	1,7
Scholekster	144	1,5
Slobeend	40	0,4
Tureluur	198	2,0
Veldleeuwerik	92	0,9
Watersnip	4	0,0
Wulp	52	0,5
Zomertaling	5	0,1

In tabel 4 wordt voor de 11 vastgestelde primaire weidevogels het aantal territoria (N 2012) en de dichtheid per 100 ha weergegeven. Het betreft de gegevens uit 2012 voor alle onderzochte Gelderse telgebieden samen.

3.2. Resultaten per fysisch geografische regio in 2012

Tabel 5 geeft voor elke primaire weidevogel weer wat per fysisch geografische regio het aantal territoria (N 2012) en de dichtheid per 100 ha (N/100ha) is.

Tabel 5. Aantal en dichtheid per 100 ha primaire weidevogels per fysisch geografische regio binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 2012.

Soort	Zandgronden		Rivieren binnendijks		Rivieren buitendijks		Laagveen	
	N 2012	N/100ha	N 2012	N/100ha	N 2012	N/100ha	N 2012	N/100ha
Graspieper	2	0,1	65	1,8	173	4,5	47	2,8
Grutto	32	1,7	168	4,6	64	1,7	177	10,6
Kievit	168	8,7	312	8,5	184	4,8	213	12,8
Kuifeend	11	0,6	68	1,9	72	1,9	19	1,1
Scholekster	28	1,5	43	1,2	49	1,3	24	1,4
Slobeend	0	0	8	0,2	24	0,6	8	0,5
Tureluur	2	0,1	55	1,5	67	1,7	74	4,4
Veldleeuwerik	5	0,3	24	0,7	36	0,9	27	1,6
Watersnip	0	0	0	0	3	0,1	1	0,1
Wulp	24	1,2	13	0,4	10	0,3	5	0,3
Zomertaling	0	0	0	0	5	0,1	0	0

Het betreft de gegevens uit de in 2012 onderzochte Gelderse telgebieden. Uit de tabel blijkt dat de dichtheden niet in elke regio gelijk zijn. Soorten van vochtige weilanden ontbreken bijvoorbeeld vrijwel volledig op de zandgronden.

De regio Laagveen haalt voor Kievit, Grutto, Tureluur en Veldeeuwerik de hoogste dichtheden, waarmee deze regio hoge ogen gooit voor de primaire weidevogels. De eenden Zomertaling, slobend en Kuifeend zijn vooral goed vertegenwoordigd in de uiterwaarden, evenals Graspieper. Scholekster en Wulp halen hun hoogste dichtheid op de zandgronden.

In bijlage 2 worden voor deze elf vastgestelde primaire weidevogels soortkaarten per fysisch geografische regio gepresenteerd. Voor de overzichtelijkheid van de kaarten, zijn ze onderverdeeld in een aantal deelkaarten. Dit wordt onder de kaart weergegeven.

3.3. Soortbesprekingen 2012

Hieronder wordt in alfabetische volgorde voor elke soort uit bijlage 1 een korte toelichting gegeven van de belangrijkste resultaten van de inventarisatie van 2012.

BERGEEND

In 14 van de 84 telgebieden werden in totaal 30 territoria van de Bergeend vastgesteld. Het maximum betrof zes in 9183 Hiensche Waard W.

BONTBEKPLEVIER

Deze kustgebonden soort is een uiterst schaarse broedvogel in Gelderland, maar staat wel op de 'weidevogellijst'. Geschikte broedhabitat ontbreekt vrijwel geheel in de 84 onderzochte gebieden. Er werden dan ook geen territoria vastgesteld. Dit was ook het geval in de periode 1997-2011.

BOOMVALK

In twee van de 84 telgebieden werden in totaal twee territoria van de Boomvalk vastgesteld. De beste tijd om Boomvalken te karteren is juli-augustus. Deze zomervogel broedt pas laat en de trefkans is het grootst wanneer er jongen zijn. Een territorium binnen het Gelderse weidevogelmeetnet is dan ook een toevalstreffer. Zowel in 9629 Veenkampen N als in 9684 Eldikse Veld O werd een territorium vastgesteld in een populierenrij.

BRANDGANS

In twee van de 84 telgebieden werden in totaal twee

territoria van de Brandgans vastgesteld; zowel in 9614 Leuvense Veld als in 9791 Tollewaard betrof het één territorium. Deze soort is een nieuwkomer als broedvogel in Nederland. Hoewel het zwaartepunt van de verspreiding in de kustprovincies ligt, komt de soort inmiddels verspreid over het land het gehele jaar voor.

BRUINE KIEKENDIEF

Deze roofvogel is een zeer schaarse broedvogel in de telgebieden van het Gelderse weidevogelmeetnet. Hij nestelt vooral in rietland. In 2012 werden geen territoriale Bruine Kiekendieven waargenomen in de onderzochte telgebieden. Geschikte broedhabitat ontbreekt overigens vrijwel geheel in de 84 onderzochte gebieden.

BUIZERD

In 46 van de 84 telgebieden werden in totaal 57 territoria van de Buizerd vastgesteld. Hiermee is deze soort de meest algemene en wijd verspreide roofvogel in het Gelderse weidevogelmeetnet. Hij komt in alle regio's in gelijke mate voor. Het maximum per telgebied betrof twee.

EKSTER

In 56 van de 84 telgebieden werden in totaal 131 territoria van de Ekster vastgesteld. De soort komt wijd verspreid voor in alle regio's, met een voorkeur voor besloten uiterwaarden en rijk begroeide erven.

ENGELSE KWIKSTAART

Deze zangvogel is een schaarse broedvogel in Nederland, waarbij het voorkomen vrijwel geheel beperkt is tot bollenvelden in het westen van het land. Incidenteel worden territoriale vogels waargenomen in Gelderland. In 2012 was dat niet het geval.

GELE KWIKSTAART

In 47 van de 84 telgebieden werden in totaal 173 territoria van de Gele Kwikstaart vastgesteld. Opmerkelijk is het vrijwel ontbreken van de soort langs de Randmeerkust. Elders is het voorkomen beperkt tot verruigde weilanden en akkers met graan of koolzaad. Het voorkomen is zodoende beperkt tot één of enkele percelen per telgebied.

GRASPIEPER

In 51 van de 84 telgebieden werden in totaal 287 territoria van de Graspieper vastgesteld. Deze vrij opvallende zangvogel komt verspreid in alle regio's voor, met de nadruk op de uiterwaarden. De telgebieden 9108 Winssense Waarden 9732 Erlecomse Waard spanden de kroon met respectievelijk

30 en 20 territoria.

GRAUWE GANS

In 36 van de 84 telgebieden werden in totaal 332 territoria van de Grauwe Gans vastgesteld. Het zwaartepunt lag in de buitendijkse gebieden in het rivierengebied, met kleine aantallen verspreid over het binnendijkse gebied en op de zandgronden. In telgebied 9635 Ambtswaard Bemmelen werden maar liefst 117 territoria vastgesteld. Andere goede telgebieden waren 9732 Erlecomse Waard (36 territoria) en 9679 Varikse Plaat (25).

GRAUWE GORS

Deze zangvogel is als broedvogel inmiddels vrijwel uitgestorven in Nederland. Het Gelderse rivierengebied was tot in de jaren tachtig een kerngebied voor de soort. Ondanks relatief veel zingende mannetjes in het Gelderse rivierengebied in voorjaar 2012 werden er geen territoria vastgesteld. Aan de westzijde van telgebied 9108 Winssense Waarden was tussen 26 en 28 april een zingend mannetje aanwezig; deze werd bij vervolfbezoeken helaas niet teruggevonden.

GROTE CANADESE GANS

In 21 van de 84 telgebieden werden in totaal 30 territoria van de Grote Canadese Gans vastgesteld. Deze van oorsprong Noord-Amerikaanse soort kwam in kleine aantallen verspreid in alle regio's voor, met maximaal drie territoria in zowel 9607 Aersoltweerde als 9614 Leuvensche Veld.

GRUTTO

In 51 van de 84 telgebieden werden in totaal 441 territoria van de Grutto vastgesteld. Qua aantallen komt de soort hiermee na de Kievit op een tweede plaats. De verspreiding is echter beperkter. De nadruk ligt op de Randmeerkust en het binnendijkse rivierengebied. Plaatselijk komen er nog kleine aantallen voor in agrarisch beheerde uiterwaarden. Op de zandgronden is de Grutto beperkt tot enkele plekken in de Achterhoek. De grootste aantallen werden vastgesteld langs de Randmeerkust, met bijna een kwart van het totale aantal in drie telgebieden. Dit betrof 5772 Bontepoort-Bunschoterweg (44), 5771 Arkemheen-Nekkeveld (35) en 5791 Nekkeveld oost (33). In het binnendijkse rivierengebied waren de telgebieden 9721 Rijswijkse Veld (28) en 9685 Eldikse Veld W getalsmatig van belang voor de Grutto.

HAVIK

In twee van de 84 telgebieden werden in totaal twee territoria van de Havik vastgesteld. Deze roofvogel is

erg schaars in de onderzochte telgebieden; geschikte bosopstanden zijn maar weinig aanwezig. In zowel telgebied 9679 Varikse Plaat als 9774 Leeuwense Veld W werd een nest gevonden.

KEMPHAAN

Deze steltloper is als broedvogel inmiddels vrijwel uitgestorven in Nederland. In Gelderland is de soort als broedvogel al sinds de jaren zeventig zeer schaars. In 2012 werden dan ook geen territoria vastgesteld.

KIEVIT

Net als de Scholekster gedraagt deze soort zich binnen het Gelderse Meetnet vooral als een akkervogel. In 77 van de 84 telgebieden werden in totaal 877 territoria van de Kievit vastgesteld. Hiermee is de Kievit de wijdst verspreide en talrijkste van de onderzochte soorten. De grootste aantallen bevonden zich in 2025 Meilanden Homoet (55) en in 5772 Bontepoort-Bunschoterweg (40).

KLEINE PLEVIER

Deze uitgesproken pionier is in het Gelderse meetnet vooral een soort van uiterwaarden. De soort komt hier tot broeden in recente ontgrondingen en op rivierstranden. In 2012 werden elf territoria vastgesteld in zeven telgebieden. Vermeldenswaard waren de drie territoria in telgebied 9635 Ambtswaard Bemmelen.

KLUUT

Deze pionier is in het Gelderse meetnet vooral een soort van vergraven situaties in uiterwaarden. De soort komt hier tot broeden in recente ontgrondingen. Op geschikte plekken kan hij zich spontaan vestigen. In 2012 werden geen territoria vastgesteld.

KNOBBELZWAAN

In 20 van de 84 telgebieden werden in totaal 29 territoria van de Knobbelzwaan vastgesteld. Het ging hierbij om één tot twee territoria per telgebied. Deze opvallende en grote watervogel komt binnen de telgebieden uitsluitend voor op plekken met open water, variërend van poldersloten tot plassen.

KRAKEEND

In 45 van de 84 onderzochte telgebieden werden in totaal 195 territoria van de Krakeend vastgesteld. Hiermee is de soort de meest verspreide en talrijkste onderzochte eendensoort. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt langs de Randmeren en in de uiterwaarden. Binnendijks komen in het westelijke rivierengebied plaatselijk Krakeenden voor. De

zandgronden zijn vooralsnog verstoken van Krakeenden. In drie proefvlakken werden 15 of meer territoria van de Krakeend vastgesteld; 9635 Ambtswaard Bommel (24), 5771 Arkemheen Nekkeveld (17) en 9679 Varikse Plaat (15).

KUIFEEND

In 40 van de 84 onderzochte telgebieden werden in totaal 170 territoria van de Kuifeend vastgesteld. De soort komt verspreid voor in de regio's, waarbij vooral de aanwezigheid van brede watergangen van belang lijkt. Het maximum aantal territoria in een telgebied betrof 23 in 9186 Hiensche Waard W.

KWARTEL

Deze zomervogel kenmerkt zich door jaarlijks sterk wisselende aantallen in Nederland. Zo was 2011 een goed jaar. In 2012 werd alleen in 9635 Ambtswaard Bommel een territorium vastgesteld. In goede kwarteljaren kan de soort verspreid in alle regio's worden gevonden.

KWARTELKONING

In vijf van de 84 telgebieden werden in totaal 16 territoria van de Kwartelkoning vastgesteld. Daarmee gaat 2012 de boeken in als een redelijk jaar voor de Kwartelkoning. Het voorkomen beperkte zich, net als in de meeste andere jaren, volledig tot de buitendijkse telgebieden. Ditmaal alleen langs de Nederrijn en Waal. Langs de Nederrijn werden in 9105 Wolfswaard (vier) en 9690 Maurikse Waard (twee) territoria vastgesteld. Langs de Waal was dit het geval in 9108 Winssense Waarden (een), 9679 Varikse Plaat (een) en liefst acht in de speciaal voor de soort beheerde hooilanden in 9621 Stiftse Waard.

NIJLGANS

In 34 van de 84 onderzochte telgebieden werden in totaal 92 territoria van de Nijlgans vastgesteld. Deze van oorsprong Afrikaanse soort komt in kleine aantallen in alle regio's voor. Maximaal werden vier territoria in een telgebied vastgesteld.

OEVERZWALUW

De Oeverzwaluw komt vanwege zijn aanwijzing als broedvogel voor verschillende Natura 2000-gebieden voor op de lijst van te onderzoeken soorten. Het voorkomen is beperkt tot gronddepots en afgeslagen rivieroeveren in de uiterwaarden. Dat is niet vreemd, aangezien de soort nestelt in zelf gegraven gangen in steile oevers en zandhopen. In zeven telgebieden werden kolonies vastgesteld; in totaal 134 nesten. De grootste kolonie bevond zich in telgebied 9801 Huisense Waard N (48).

PAAPJE

Deze kleine zangvogel is anno 2012 een schaarse broedvogel in Nederland, waarbij het voorkomen inmiddels vrijwel geheel beperkt is tot de provincie Drenthe. In 2012 werden dan ook geen territoriale Paapjes waargenomen in de onderzochte telgebieden.

PATRIJS

In 18 van de 84 telgebieden werden in totaal 24 territoria van de Patrijs vastgesteld. Het zwaartepunt van het voorkomen ligt op de zandgronden en in het binnendijkse rivierengebied. Het gaat om één tot twee territoria per telgebied. Alleen in telgebied 2025 Meilanden Homoet werden drie territoria vastgesteld. Deze soort staat landelijk onder druk. Voor Vogelbescherming Nederland en Sovon is dat reden om 2013 uit te roepen tot het Jaar van de Patrijs. Extra telinspanningen zullen duidelijk moeten maken hoeveel paren nog in Nederland voorkomen. Naar verwachting zijn dat er aanzienlijk minder dan enkele decennia geleden.

ROEK

In twee telgebieden werden in totaal 18 territoria van de Roek vastgesteld. Het gaat om een kolonie Roeken in 9341 Aventura (12) en 9513 Berkel Ape-dijk (zes). Gezien het algemene voorkomen rondom de telgebieden in sommige regio's is het wel of niet voorkomen een toevalstreffer. In telgebieden met meer opgaand bos of hoge bomen is de kans op het voorkomen van Roeken groter.

ROODBORSTTAPUIT

Gezien recente ontwikkelingen van de Roodborsttapuit in het agrarisch gebied en uiterwaarden in Gelderland is de soort in 2011 op de lijst met te onderzoeken soorten gezet. In 27 van de 84 onderzochte telgebieden werden in totaal 99 territoria van de Roodborsttapuit vastgesteld. Het voorkomen beperkt zich op dit moment tot de uiterwaarden, met kleine aantallen in de Achterhoek en het binnendijkse rivierengebied. In twee telgebieden werden tien of meer Roodborsttapuiten vastgesteld; 9108 Winssense Waarden (11) en 9105 Wolfswaard (10).

SCHOLEKSTER

Deze soort gedraagt zich binnen het Gelderse weidevogelmeentnet als een echte akkervogel. Buiten de uiterwaarden broedt de soort immers vrijwel uitsluitend op akkers. In 66 van de 84 onderzochte telgebieden werden in totaal 144 territoria van de Scholekster vastgesteld. De aantallen per telgebied zijn vrijwel altijd klein, in 9635 Ambtswaard Bommel en

9905 Dwarsweg Beltrum werden een maximum van zes territoria vastgesteld.

SLOBEEND

In 21 van de 84 telgebieden werden in totaal 40 territoria van de Slobeend vastgesteld. Het voorkomen is vrijwel beperkt tot het buitendijkse rivierengebied en de Randmeerkust. 9635 Ambtswaard Bommel spande de kroon met acht territoria, gevolgd door 9186 Hiensche Waard W met vijf.

SOEPGANS

In zes van de 84 telgebieden werden in totaal 12 territoria van de Soepgans vastgesteld. Onder Soepgans wordt de gedomesticeerde vorm van de Grauwe Gans verstaan. Veelal zijn deze vogels herkenbaar aan witte delen van het verenkleed en aan (tam) gedrag. De meeste territoria (vijf) bevonden zich in 9183 Hiensche Waard W.

SPERWER

Alleen in telgebied 9245 Breemwaard werd een territorium van deze soort vastgesteld. Het voorkomen van Sperwers is echter vooral buiten de onderzochte telgebieden geconcentreerd in bossen en bebouwd gebied.

TAFELEEND

Deze soort is een zeer schaarse broedvogel in de telgebieden van het Gelderse weidevogelmeetnet. In 2012 werden geen territoriale Tafeleenden waargenomen in de onderzochte telgebieden. De soort broedt in Gelderland vooral in moerasgebieden.

TORENVALK

In slechts zes van de 84 telgebieden werd een territorium van deze soort vastgesteld (in totaal zes territoria). Geschikt broedhabitat, ook in de vorm van nestkasten, blijkt echter schaars.

TURELUUR

In 44 van de 84 telgebieden werden in totaal 198 territoria van de Tureluur vastgesteld. De verspreiding komt in grote lijnen overeen met de Grutto, echter de Tureluur is op de zandgronden aanmerkelijk schaarser. In de uiterwaarden komt de Tureluur plaatselijk voor in gebieden met natuurontwikkeling. De grootste aantallen werden vastgesteld langs de Randmeerkust, met bijna een vijfde van het totale aantal in drie telgebieden. Dit betrof 5771 Arkemheen-Nekkeveld (15), 5791 Nekkeveld oost (13) en 5772 Bontepoort-Bunschoterweg (10).

VELDLEEUWERIK

In 24 van de 84 telgebieden werden in totaal 92 territoria van de Veldleeuwerik vastgesteld. Het voorkomen is anno 2012 erg plaatselijk en beperkt zich tot enkele telgebieden langs de Randmeerkust en in het binnendijkse en buitendijkse rivierengebied. Op de zandgronden lijkt de soort verdwenen. In drie telgebieden werden meer dan 10 territoria vastgesteld; 9108 Winssense Waarden (14), 5771 Arkemheen-Nekkeveld (11) en 5772 Bontepoort-Bunschoterweg (11). Binnendijks waren 2025 Meilanden Homoet (acht) en 9625 Circul W (zeven) het best bezet.

VISDIEF

Deze stern komt in de telgebieden binnen het Gelderse weidevogelmeetnet vooral voor in vergraven situaties in de uiterwaarden. In 2012 was dit het geval op een zandplaat in telgebied 9679 Varikse Plaat, waar twee territoria werden vastgesteld.

WATERSNIP

In drie van de 84 telgebieden werden in totaal vier territoria van de Watersnip vastgesteld. Deze kritische steltloper is inmiddels een zeldzame verschijning in de telgebieden van het Gelderse weidevogelmeetnet. Op de zandgronden en in het binnendijkse rivierengebieden komt de Watersnip nog maar incidenteel als broedvogel voor. Langs de Randmeerkust en in de uiterwaarden is het voorkomen regelmatig. In 2012 werd de soort vastgesteld in 5771 Arkemheen-Nekkeveld (1), 9690 Maurikse Waard (2) en 9791 Tollewaard (1).

WINTERTALING

Deze soort is een zeldzame en onregelmatige broedvogel in de telgebieden van het Gelderse weidevogelmeetnet. In 2012 werden geen territoriale Wintertalingen waargenomen in de onderzochte telgebieden.

WULP

In 27 van de 84 telgebieden werden in totaal 52 territoria van de Wulp vastgesteld. De nadruk van het voorkomen ligt op de zandgronden en in het binnendijkse rivierengebied, langs de Randmeerkust ontbreekt de soort volledig. De Wulp komt nergens in grote aantallen voor; het maximum was vijf territoria in telgebied 9712 Het Vlakke.

ZOMERTALING

In vier van de 84 telgebieden werden in totaal vijf territoria van de Zomertaling vastgesteld. Zomertalingen zijn anno 2012 vrij zeldzaam in Gelderland, zeker als broedvogel. Dat geldt ook voor de onderzochte telgebieden. Het voorkomen hier was beperkt

tot het buitendijkse rivierengebied. In totaal werd de soort in vier telgebieden vastgesteld; 9105 Wolfswaard (een), 9186 Hiensche Waard W (een), 9607 Aersoltweerde (een) en 9635 Ambtswaard Bommel (twee).

ZWARTE KRAAI

In 65 van de 84 telgebieden werden in totaal 200 territoria van de Zwarte Kraai vastgesteld. De soort komt wijd verspreid voor in alle regio's en ontbreekt vrijwel alleen binnen de grenzen van een telgebied als er geen geschikte nestbomen aanwezig zijn.

ZWARTE STERN

Het voorkomen van deze soort is in Gelderland beperkt tot enkele kolonies langs de Waal en in de Gelderse Poort. In telgebieden binnen het Gelderse weidevogelmeetnet komt de soort niet voor.

4. Trends 1997-2012

Hieronder wordt voor de 11 primaire weidevogelsoorten de index voor de periode 1997-2012 weergegeven. Hierbij werd het aantal territoria in startjaar 1997 op 100 gesteld. Het jaar 2001 ontbreekt vanwege de omvangrijke uitbraak van Mond- en klauwzeer (MKZ) in dat jaar; het veldwerk kon toen niet op een gestandaardiseerde manier plaatsvinden doordat veel telgebieden niet toegankelijk waren. De indexen zijn berekend aan de hand van alle beschikbare gegevens binnen het Gelderse weidevogelmeetnet.

In paragraaf 4.1. worden per soort de trends weergegeven voor alle telgebieden van het Gelderse meetnet. Deze trends betreffen uitsluitend de telgebieden binnen het Gelderse Meetnet en niet de gehele provincie. De trends zijn echter wel representatief voor het agrarische gebied in de gehele provincie.

In paragraaf 4.2. worden per soort de trends weergegeven voor de telgebieden per fysisch-geografische regio. Daarbij komen alleen die primaire weidevogelsoorten aan de orde waarvan genoeg gegevens beschikbaar zijn om een betrouwbare trendgrafiek te kunnen maken. Deze trends zijn binnen Gelderland hoogstwaarschijnlijk representatief voor de vier fysisch-geografische regio's waarin de telgebieden liggen. De telgebieden zijn verspreid neergelegd over de vier regio's, zowel in goede als minder goede gebieden voor weidevogels.

In tabel 6 is een overzicht opgenomen van de soorten waarvan in dit hoofdstuk een trendgrafiek is opgenomen

4.1. Provinciale indexen per soort

In deze paragraaf worden de belangrijkste populatie-ontwikkelingen voor de primaire weidevogels geschetst.

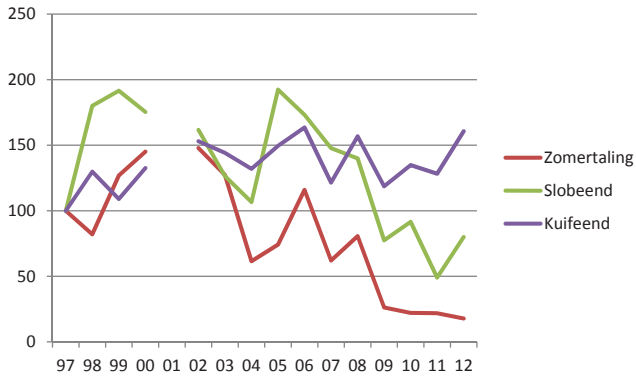
Van deze drie eendensoorten zijn Zomertaling en Slobeend sinds 2005 in aantal achteruit gegaan na een aanvankelijke toename vanaf eind jaren negentig. Kuifeend neemt daarentegen vanaf het begin van de tellingen langzaam in aantal toe. Ook landelijk vertonen Zomertaling en Slobeend de afgelopen decennia afnames, terwijl Kuifeend juist toeneemt (zie trendgrafieken op <http://www.sovon.nl/nl/content/soorten>).

Beide 'akkersteltlopers' in het meetnet waren tot 2005 redelijk stabiel, maar laten vanaf 2005-2007 een gestage afname zien. Kievit laat hierbij opvallende afnames zien, zoals in 2009 ten opzichte van 2008 en 2012 ten opzichte van 2011. Ook landelijk staan beide soorten onder druk. Voor Scholekster geldt dat in het bijzonder de populaties in het binnenland sterke afnames vertonen (Ens *et al.* 2011).

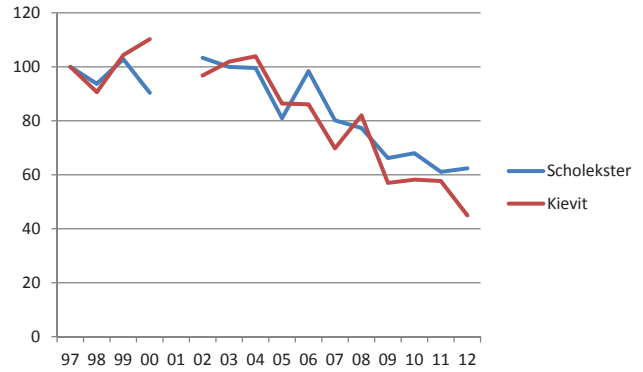
De vier 'graslandsteltlopers' in het meetnet laten een wisselend beeld zien. Watersnip laat pieken en dalen zien, mogelijk veroorzaakt door de lage aantallen van deze zeldzame broedvogel binnen het meetnet in combinatie met natte (gunstige) en droge (ongunstige) jaren. Recent lijkt een afname ingezet. De Grutto neemt vanaf het begin in aantal af, maar lijkt de laatste vijf jaar redelijk stabiel. Tureluur neemt

Tabel 6. Trendgrafieken Gelderse weidevogelmeetnet 2012 per fysisch-geografische regio. Totaal: hele meetnet, LV: Laagveen, Binnen: binnendijks rivierengebied, buiten: uiterwaarden, zand: zandgronden Achterhoek & Gelderse Vallei.

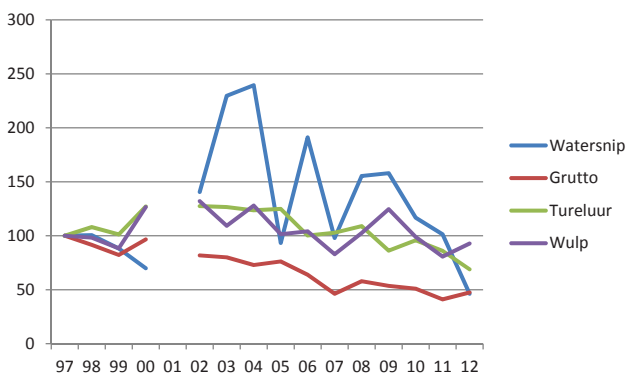
Soort	Totaal	LV	Binnen	Buiten	Zand
Graspieper	x	x	x	x	
Grutto	x	x	x	x	x
Kievit	x	x	x	x	x
Kuifeend	x	x	x	x	
Scholekster	x	x	x	x	x
Slobeend	x		x	x	
Tureluur	x	x	x	x	
Veldleeuwerik	x		x	x	x
Watersnip	x			x	
Wulp	x			x	x
Zomertaling	x			x	

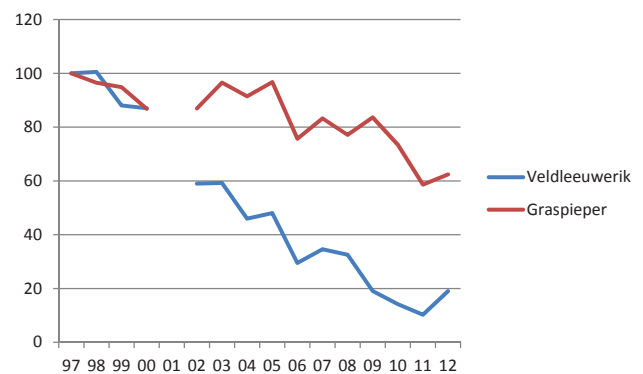
Figuur 4.1.1. Indexen van Zomertaling, Slobeend en Kuifeend binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

Figuur 4.1.2. Indexen van Scholekster en Kievit binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

Figuur 4.1.3. Indexen van Watersnip, Grutto, Tureluur en Wulp binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

Figuur 4.1.4. Indexen van Veldleeuwerik en Graspieper binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

vanaf het begin in aantal toe, maar laat vanaf 2005 een afname zien. De Wulp lijkt stabiel.

Beide zangvogels in het meetnet laten vanaf het begin een afname zien. Deze afname is ongetwijfeld al in de jaren voor 1997 ingezet. Veldleeuwerik volgt de landelijke trend en is ten opzichte van 1997 met maar liefst 90% afgenomen. Graspieper is tot 2005 redelijk stabiel en neemt daarna af.

4.2. Trends per soort per fysisch geografische regio

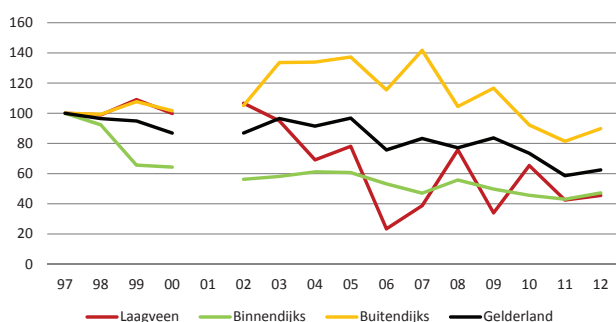
De Graspieper is binnen het Gelderse weidevogelmeetnet sinds 1997 licht afgenomen. In de fysisch-geografische regio Laagveen leek de soort sinds de eeuwwisseling flink af te nemen, hier treedt vanaf 2007 enig herstel op. De aantallen binnendijs zijn, na een afname, redelijk stabiel. Buitendijs maakte de Graspieper sinds de eeuwwisseling een toename door, maar vanaf 2009 lijken de aantallen af te nemen.

De Grutto is binnen het Gelderse weidevogelmeetnet sinds 1997 afgenomen. In de belangrijkste fysisch-

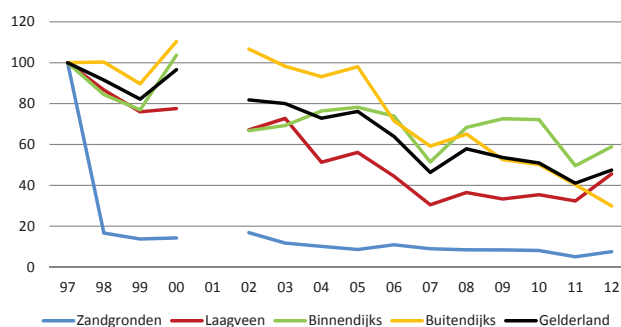
geografische regio Laagveen leek de soort sinds de eeuwwisseling in een vrije val te geraken, maar hier treedt vanaf het daljaar 2007 enige stabilisatie op. Zowel binnendijs als buitendijs waren de aantallen tot 2005 stabiel tot licht afnemend. Recent neemt de Grutto buitendijs echter in hoog tempo af. Binnendijs lijkt de soort, met pieken en dalen, stabiel. Op de zandgronden is de Grutto anno 2012 vrijwel verdwenen.

De talrijkste broedvogel binnen het Gelderse meetnet – de Kievit – laat een opvallende synchrone trend per fysisch-geografische regio zien. Een afname vanaf het midden van de eerste decade van deze eeuw is echter evident, waarbij 2011 en 2012 aan te merken zijn als landelijk slechte jaren. Mogelijk dat plaatselijk de wisselende oppervlaktes beschikbaar bouwland het al dan niet voorkomen van grotere aantallen Kieviten in een telgebied beïnvloeden.

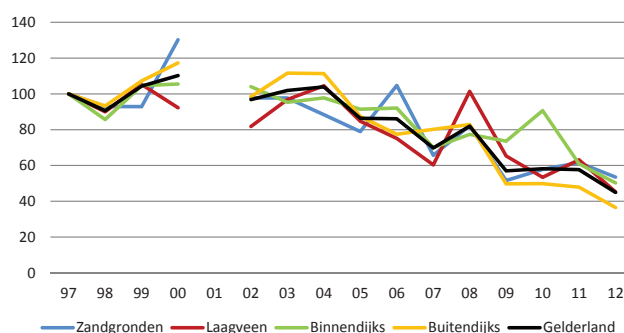
De Gelderse trend van Kuifeend is positief. Binnen- en buitendijs loopt de trend gelijk aan de provinciale trend. De trend in de Laagveengebieden vertoont opvallende pieken en dalen. deze zijn moeilijk te verklaren.

Figuur 4.2.1. Index van Graspieper per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

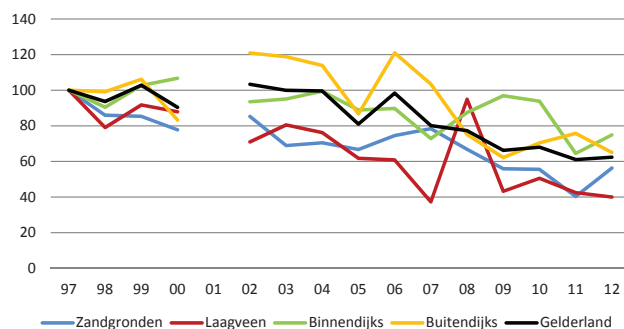
Figuur 4.2.2. Index van Grutto per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

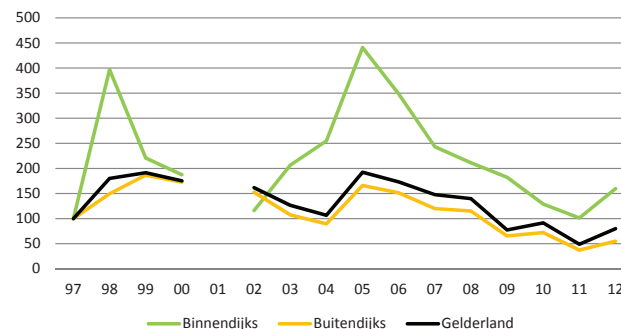
Figuur 4.2.3. Index van Kievit per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

Figuur 4.2.4. Index van Kuifeend per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

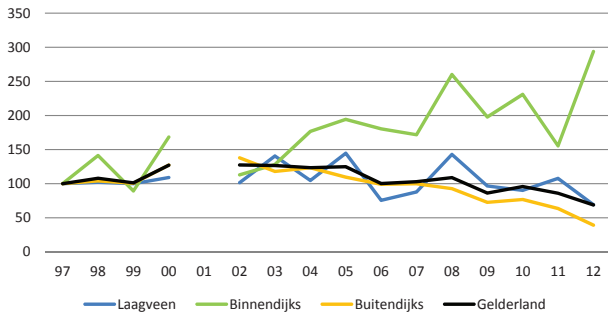
Figuur 4.2.5. Index van Scholekster per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

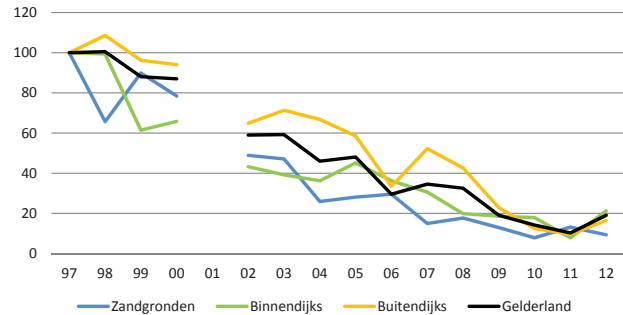
Figuur 4.2.6. Index van Slobeend per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

De Scholekster vertoont binnen het Gelderse weidevogelmeetnet vanaf 1997 een langzame afname, met weinig opvallende pieken en dalen. Per fysisch-geografische regio is het beeld verschillend. Op de zandgronden lijkt de afname al voor 1997 ingezet en werd in 2011 een dal bereikt. In Laagveen nam de stand af tot een dal in 2007, waarna een opvallende piek optrad in 2008. Vanaf 2009 lijken de aantallen stabiel. Binnendijks nam de Scholekster licht af. In de uiterwaarden lijkt vanaf 2006 een afname ingezet.

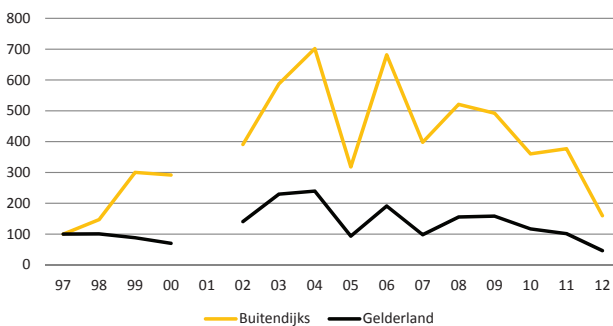
De Slobeend laat binnen het Gelderse weidevogelmeetnet vanaf 1997 aanvankelijk een toename zien. De index daalt vanaf 2009 echter onder de 100, de trend buitendijks loopt vrijwel synchroon met de Gelderse trend. Binnendijks zijn pieken en dalen in de aantallen te zien, waarschijnlijk ingegeven door de lage aantallen in deze regio.

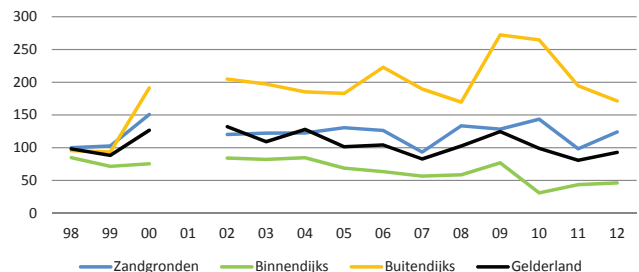
Figuur 4.2.7. Index van Tureluur per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

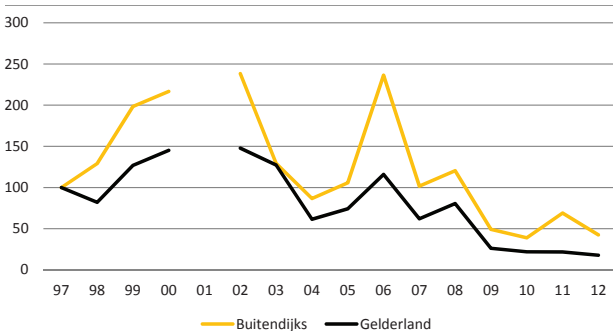
Figuur 4.2.8. Index van Veldleeuwerik per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

Figuur 4.2.9. Index van Watersnip per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

Figuur 4.2.10. Index van Wulp per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1998-2012.

Figuur 4.2.11. Index van Zomertaling per fysisch-geografische regio ten opzichte van de index binnen het Gelderse weidevogelmeetnet in 1997-2012.

De Tureluur is vrijwel afwezig op de zandgronden, maar in de overige drie fysisch-geografische regio's is de soort goed vertegenwoordigd. Ten opzichte van 1997 nam de soort binnen het meetnet toe, vanaf het midden van de eerste decade van deze eeuw lijkt echter een afname ingezet. Binnendijks is de trend positief, waarbij natte (gunstige) en droge (ongunstige) jaren tot uiting komen. De Tureluur is bovenal een soort die zich vestigt in percelen waar concentraties van andere weidevogels, zoals Grutto, voorkomen.

De Veldleeuwerik is in drie fysisch geografische regio's vertegenwoordigd. In de laagveengebieden langs de Randmeerkust is de soort plaatselijk aanwezig, maar was het niet mogelijk om een trend te berekenen. De trend in alle regio's is, net als de landelijke trend, sterk negatief., al leek de Veldleeuwerik tot het midden van de eerste decade van deze eeuw stand te houden in de uiterwaarden. Hier heeft zich sinds 2008 een afname voltrokken.

Watersnip laat pieken en dalen zien, mogelijk veroorzaakt door de lage aantallen van deze vrij zeldzame broedvogel binnen het meetnet in combinatie met natte (gunstige) en droge (ongunstige) jaren. Recent lijkt een afname ingezet.

De Wulp is in drie fysisch geografische regio's vertegenwoordigd. In de laagveengebieden langs de Randmeerkust is de soort vrijwel afwezig. De Wulp heeft grote territoria en komt in lage aantallen per telgebied voor, meestal één of twee territoria per telgebied. Dit zorgt mogelijk voor uitschieters in de trend. De Gelderse trend is stabiel te noemen. Buitendijks heeft de Wulp zich gevestigd als broedvogel en leek deze toe te nemen. Vanaf 2009 lijken

de aantallen echter weer af te nemen. Binnendijks in het rivierengebied is de soort gehalveerd ten opzichte van 1997. Op de zandgronden nam de Wulp ten opzichte van 1997 toe en handhaaft hij zich op een stabiel niveau.

De trend van Zomertaling wordt grotendeels bepaald door het voorkomen in de uiterwaarden. Elders is

de soort inmiddels vrijwel afwezig als broedvogel. De lage aantallen binnen het meetnet zorgen voor uitschieters, waarbij natte en droge jaren in de Gelderse uiterwaarden tot uiting komen. Zowel de trend buitendijks als de Gelderse trend is op de lange termijn negatief.

Literatuur

VAN BEUSEKOM R., HUIGEN P., HUSTINGS F., DE PATER K. & THISSEN J. (RED.) 2005. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers B.V., Baarn.

BEINTEMA A.J., MOEDT O. & ELLINGER D. 1995. Ecologische Atlas van de Nederlandse weidevogels. Schuyt & Co, Haarlem.

VAN DIJK A.J. & BOELE A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ENS B.J., AARTS B., HALLMANN C., OOSTERBEEK K., SIERDSEMA H., SLATERUS R., TROOST G., VAN TURNHOUT C., WIERSMA P., NIENHUIS J. & VAN WINDEN E. 2011. Scholeksters in de knel. SOVON-onderzoeksrapport 2011/13. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

MAJOOR F, DE BOER V, & VAN DIERMEN J. 2008. Broedvogels in de Gelderse Poort in 2007. Trends vanaf 1990 en recente ontwikkeling 2002-2007. SOVON-inventarisatierapport 2008/03. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlagen

Bijlage 1. Onderzochte soorten

Bijlage 2. Soortkaarten primaire weidevogels 2012 per fysisch geografische regio

Bijlage 3. Telgebiednummers en namen onderzocht in 2012

Bijlage 1. Onderzochte soorten

Soort	Euring	Soort	Euring
Bergeend	1730	Kwartelkoning	4210
Bontbekplevier	4700	Nijlgans	1700
Boomvalk	3100	Oeverzwaluw	9810
Brandgans	1670	Paapje	11370
Bruine Kiekendief	2600	Patrijs	3670
Buizerd	2870	Roek	15630
Ekster	15490	Roodborsttapuit	11390
Engelse Kwikstaart	10172	Scholekster*	4500
Gele Kwikstaart	10171	Slobeend*	1940
Graspieper*	10110	Soepgans	30130
Grauwe Gans	1610	Sperwer	2690
Grauwe Gors	18820	Tafeleend	1980
Grote Canadese Gans	1661	Torenvalk	3040
Grutto*	5320	Tureluur*	5460
Havik	2670	Veldleeuwerik*	9760
Kemphaan*	5170	Visdief	6150
Kievit*	4930	Watersnip*	5190
Kleine Plevier	4690	Wintertaling	1840
Kluut	4560	Wulp*	5410
Knobbelzwaan	1520	Zomertaling*	1910
Krakeend	1820	Zwarte Kraai	15671
Kuifeend*	2030	Zwarte Stern	6270
Kwartel	3700		

*primaire weidevogel (Beintema et al 1995).

Euring: wetenschappelijke soortcodering

Bijlage 2. Soortkaarten primaire weidevogels 2012 per fysisch geografische regio

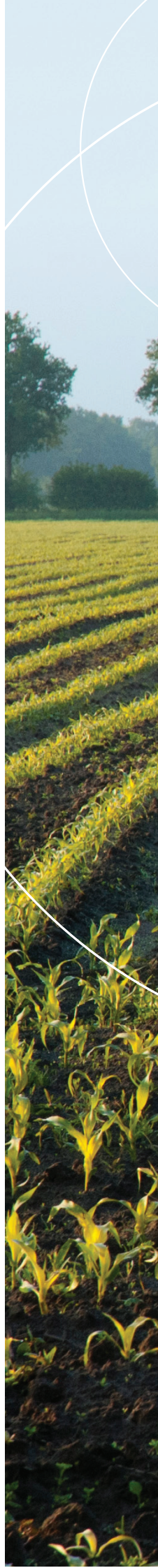

Bijlage 3. Telgebiednummers en namen onderzocht in 2012

Telgebiednr	Telgebiednaam	Fysisch-Geografische regio
5771	Arkemheen Nekkeveld	Laagveen (Randmeerkust)
5772	Bontepoort-Bunschoterweg	Laagveen (Randmeerkust)
5791	Nekkeveld oost	Laagveen (Randmeerkust)
9303	Doornsteeg Holk	Laagveen (Randmeerkust)
9595	't Goor Elburg	Laagveen (Randmeerkust)
9609	Koemkolkweg N Oldebroek	Laagveen (Randmeerkust)
9610	Polweg Oldebroek	Laagveen (Randmeerkust)
9769	Dasselaar	Laagveen (Randmeerkust)
9783	Polder Hattem west	Laagveen (Randmeerkust)
9785	Kleine Woldweg Oldebroek	Laagveen (Randmeerkust)
9800	Waterlandspolder	Laagveen (Randmeerkust)
20448	Eektermerk	Laagveen (Randmeerkust)
20450	Elburg Vrijheid	Laagveen (Randmeerkust)
2025	Meilanden Homoet	Rivieren binnendijks
8432	Liesbroek	Rivieren binnendijks
9240	Middelwetering	Rivieren binnendijks
9326	De Vliert	Rivieren binnendijks
9341	Aventuur	Rivieren binnendijks
9601	Voorbroek N	Rivieren binnendijks
9604	Wapenveldsche Broek N	Rivieren binnendijks
9614	Leuvensche Veld	Rivieren binnendijks
9625	Circul W	Rivieren binnendijks
9644	Wapenveldsche Broek Z	Rivieren binnendijks
9650	Lage Veldslagen N	Rivieren binnendijks
9651	Lage Veldslagen Z	Rivieren binnendijks
9661	Voorbroek Z	Rivieren binnendijks
9682	Ommerense Veld W	Rivieren binnendijks
9683	Ommerense Veld O	Rivieren binnendijks
9684	Eldikse Veld O	Rivieren binnendijks
9685	Eldikse Veld W	Rivieren binnendijks
9720	Beesdse Lage Veld W	Rivieren binnendijks
9721	Rijswijkse Veld	Rivieren binnendijks
9733	Bruchems Broek	Rivieren binnendijks
9734	Groote Lage Broek	Rivieren binnendijks
9741	Achter de Vameren	Rivieren binnendijks
9745	Broekgraaf	Rivieren binnendijks
9767	Slimwei	Rivieren binnendijks
9774	Leeuwense Veld W	Rivieren binnendijks
9775	Leeuwense Veld O	Rivieren binnendijks
9777	Vretstrooi	Rivieren binnendijks
9789	Beesdse Lage Veld O	Rivieren binnendijks
9104	Klaverwaard	Rivieren buitendijks
9105	Wolfswaard	Rivieren buitendijks

Telgebiednr	Telgebiednaam	Fysisch-Geografische regio
9108	Winssense waarden	Rivieren buitendijks
9183	Hiensche Waard W	Rivieren buitendijks
9245	Breemwaard	Rivieren buitendijks
9265	Alem Noord	Rivieren buitendijks
9268	Heerewaarden-St. Andries	Rivieren buitendijks
9311	Ingense Waard Oost	Rivieren buitendijks
9606	Hattermer Waarden	Rivieren buitendijks
9607	Aersoltweerde	Rivieren buitendijks
9616	Alem Zuid	Rivieren buitendijks
9617	Hurwenense Waard ZO	Rivieren buitendijks
9618	Doornwaard Bern	Rivieren buitendijks
9621	Stiftse Waard	Rivieren buitendijks
9635	Ambtswaard Bommel	Rivieren buitendijks
9639	Hoenwaard Strang	Rivieren buitendijks
9657	Hurwenense Waard NO	Rivieren buitendijks
9679	Varikse Plaat	Rivieren buitendijks
9690	Maurikse Waard	Rivieren buitendijks
9732	Erlecomse Waard	Rivieren buitendijks
9738	Gamerensche Waard	Rivieren buitendijks
9791	Tollewaard	Rivieren buitendijks
9801	Huissense Waard N	Rivieren buitendijks
9910	Ochtense Buitenpolder O	Rivieren buitendijks
9451	Deldener Broek	Zandgronden
9506	Blaak Westeneng	Zandgronden
9513	Berkel Apedijk	Zandgronden
9573	Berkel Havelandweg	Zandgronden
9629	Veenkampen N	Zandgronden
9706	Larense Broek N	Zandgronden
9707	Larense Broek Z	Zandgronden
9708	Ampsense Broek	Zandgronden
9711	Mellinkmaat	Zandgronden
9712	Het Vlakke	Zandgronden
9714	Betrumse Veld Z	Zandgronden
9715	Beltrumse Veld O	Zandgronden
9717	Lintveldse Broek	Zandgronden
9747	Veenkampen Z	Zandgronden
9748	Slagsteeg	Zandgronden
9762	Zwetselaarse Veld	Zandgronden
9763	Moorsterbeek	Zandgronden
9804	Everwenninkhoek	Zandgronden
9905	Dwarsweg Beltrum	Zandgronden

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

provincie
GELDERLAND